

Ord från redaktionen Ur Mellanrummets bibliotek

Välkomna till ett nytt nummer av Mellanrummet, med titeln Ur Mellanrummets bibliotek! I detta nummer, Mellanrummet nr 34, bjuds läsarna på en samling artiklar som inte varit tillgängliga på Internet tidigare. Artiklarna är hämtade ur Mellanrummets äldre tryckta nummer och samtliga författare har under hösten 2016 godkänt att de återpubliceras på Internet. Denna återpublicering innebär att texterna nu blir tillgängliga för en större grupp läsare. Nummer 1–23, de tryckta numren, är en riktig skattkista att gräva i. Vi hoppas att ni skall tycka det är lika spännande att fördjupa er i dessa som vi gör! De utgör en viktig del av en historia med spår och länkar in i vår samtid. När ett nytt år nu börjar, ser vi värdet av att presentera ett axplock av det materialet från pappersutgåvorna, och länka då till nu.

Ordet bibliotek kommer från latinets bibliotheca, som i sin tur kommer från grekiskans βιβλιοθήκη (bibliotheke) bildat av βιβλίον (bib-

lion) ”bok” ochθήκη (theke) ”förvaringsrum”. Med temat bibliotek vill vi lyfta fram det faktum att pappersutgåvor och webbnummer tillsammans innehåller en gedigen samling artiklar inom fackområdet. Att tidskriften 2011 övergick från pappersnummer till webbformat fick bland annat som konsekvens att en sådan biblioteksfunktion växte fram. Artiklar av hög kvalitet finns nu lättillgängligt och helt utan kostnad för den fackintresserade, såväl som för en intresserad allmänhet. Det genererar kunskapsspridning till en vidare krets och förbättrad sökbarhet.

Det finns ytterligare en särskild anledning att knyta an till Mellanrummets historia med detta nummer. Mellanrummets grundare Britta Blomberg slutade i redaktionen vid årsskiftet 2016/2017. Britta Blomberg som startade tidskriften har varit dess chefredaktör och drivande kraft sedan den kom ut med sitt första nummer hösten 1999. Britta tog initiativ till att grunda en svensk tidskrift för

just barn- och ungdomspsykoterapi som skulle vara en inspiration och kontaktyta för behandlare, som i vissa fall var ensamma i sitt yrke på mottagningar i runt om i landet. Britta var under många år anställd vid Ericastiftelsen i Stockholm och kom på så sätt i kontakt med många kursdeltagare, lärare och handledare som var engagerade i barn- och ungdomspsykoterapi i hela Sverige. Hon var också under en tid en av de svenska delegaterna i EFPF (European Federation för Psychoanalytic Psychotherapy) och hade kontakt med många psykoterapeuter i andra länder; flera av dem har genom åren bidragit med artiklar i Mellanrummet. Britta undervisade också under många år vid olika verksamheter som arbetade med barn och ungdomar. Genom detta fanns ett utbyte med behandlare på olika platser i Sverige, som hade mycket att förmedla. Dessa kontaktytor utgjorde en grund för att kunna ge ut en tidskrift om barn- och ungdomspsykoterapi.

Mer att läsa om tidskriftens start finns på Mellanrummets hemsida, under fliken *Vid sidan av*.

Så småningom växte Mellanrummet och fick en norsk redaktion med säte i Oslo. Tidskriften blev alltmer skandinavisk och nådde en större läsekrets. Under alla dessa expansiva år har Britta Blomberg med varm och fast hand aktivt deltagit i redaktionsarbetet – även efter att hon avgick som chefredaktör har hon varit den starkast sammanhållande kraften för tidskriften och vår redaktion. Redaktionen tackar nu Britta för hennes ovärderliga insatser för Mellanrummet och det är med stort vemod vi avtackar henne som redaktör. Vi hoppas att hon kan återkomma som skribent med både artiklar och bokanmälningar i framtiden!

Så några kommentarer till nutid och framtid. Förutsättningarna för Mellanrummets utgivning ändrades 2016 då dess ansvarige utgivare, "Föreningen för barn- och ungdomspsykoterapeuter", lades ner. Tills vidare ges tidskriften ut av redaktionen. Den består av svenska och norska psykologer och psykoterapeuter. Redaktionen arbetar ideellt för att kunskap om barn- och ungdomspsykoterapi skall kunna spridas på ett samlat och lättillgängligt sätt. Vi är stolta och glada att kunna bidra med kunskap om barn, ungdomar, föräldrar och psykoterapi både till verksamma kliniker och andra med intresse för utvecklingspsykologi och psykologisk behandling för målgruppen. Så låt oss nu ta er med på en liten guidad tur och presentation av artik-

larna i nr 34, Ur Mellanrummets bibliotek.

Den inledande artikeln behandlar flera viktiga frågor. Hur ska man förstå relationen mellan psykologi och biologi? Vi har ju lärt oss att alla psykiska skeenden också kan beskrivas som händelser i hjärnan. Men vad betyder det egentligen? Och hur belyser det komplicerade traumatiska reaktioner, som till exempel uppgivenhetssymtom hos flyktingar? Om det berättar *Magnus Kihlbom*, psykoanalytiker och barn- och ungdomspsykiater i den första återpublicerade artikeln *Det mystiska språnget och förståelsen av psykosomatiska kriser*. Han belyser det Freud kallade just ett "mystiskt språng" med avstamp i det omedvetna för att kunna överbygga de teoretiska klyftorna mellan biologi och psyke, mellan drifterna och de både medvetna och omedvetna föreställningarna. Att fysiska och mentala/emotionella processer är aspekter av samma fenomen beskrivs på ett målande, nästan poetiskt sätt av författaren som också visar på de komplikationer det innebär för individer och samhället när förståelsen för psykosomatik är bristfällig hos vissa myndigheter och beslutsfattare. Artikeln skrevs 2006 och publicerades ursprungligen i Mellanrummet nr 14.

Anne Alvarez, brittisk psykoterapeut, gav år 2000 en föreläsning i Stockholm för personal inom Stockholms läns landsting samt Ericastiftelsen. Artikeln *Form in unconcious phantasy, thinking and walking* återfinns i nr 4, 2001, och är ett referat från den föreläsningen skriven av Britta Blomberg. Här framförs Anne Alvarez tankegångar kring det grundantagande att rörelse i tankar är minst lika viktigt att beakta som dess innehåll. Med hänvisning till Susan Isaac och Joan Riviere, som menade det fanns en omedveten *phantasi* (kleinianskt begrepp, inte att förväxla med fantasi) bakom varje handling och tanke, vill Anne Alvarez här bredda begreppet till att omfatta även "vid-sidan-om"-fenomen. Det kan således även finnas någonting "bredvid", "ovanför" eller "runtomkring" en tanke/handling. Hennes tankegångar och beskrivningar ställer den väsentliga frågan: vad är det som gör en tanke tänkbar och hur kan man som psykoterapeut skapa utrymme för att denna inre process kan utvecklas inom patienten? Artikeln bjuder på kliniska exempel som bidrar till att hjälpa läsaren att orientera sig, och länka teoretiska resonemang till psykoterapeutisk praktik. Som alltid när man läser Anne Alvarez bjuder hon läsaren även här på

intressanta perspektiv och infallsvinklar, lagom ovanliga för att skapa den kreativa dynamik man ofta behöver ha tillgång till som barn- och ungdomspsykiaterapeut.

Kia Szutkiewicz är författare till artikeln *Imitation som förutsättning för medkänsla och ömsesidighet*, nr 13, 2005. Kia är socionom, legitimerad barn- och ungdomspsykiaterapeut, certifierad Marte Meo-terapeut och handledare och lärare i psykoterapi, verksam vid Karlavagnens Psykiatrispår. Vid artikelns publicering arbetade Kia Szutkiewicz även vid Spädbarnsverksamheten Maskan inom Mellanvärden, BUP i Stockholms läns landsting. ”*I am in interaction and thought about, therefore I am*”. Citatet från artikeln med referens Graham Music, fångar den aspekt och innebörd av begreppet imitation som artikeln håller fram; betydelsen av att ingå i ett socialt sammanhang och imitation som ett sätt att skapa kontakt, känna medkänsla, dela erfarenheter och fördjupa relationer. Författaren belyser begreppet imitation med teoretiska resonemang och referenser, reflektioner utifrån sina yrkesmässiga erfarenheter samt kliniska exempel från Marte Meo- och spädbarnsbehandling. Mångfacetterat och tydligt åskådliggörs begreppet i ett vidare allmänmänskligt perspektiv liksom hur imitation kan utgöra en behandlingsteknik i en klinisk kontext. De exempel som lyfts fram från spädbarns- och småbarnsbehandling visar hur barns och föräldrars uttryck kan tas tillvara i en process, som syftar till att väcka och utveckla emotionellt samspel och ömsesidighet i kommunikationen. Artikeln visar också på hur ett fenomen kan fortsätta vara aktuellt över tid och ha relevans för barn- och ungdomspsykiaterapi samt föräldrarbete – då såväl som idag.

Idag, liksom tidigare, ställer sig många behandlare frågan: *När är psykodynamisk psykoterapi en lämplig behandling för barn?* Innan en psykoterapi kan påbörjas, krävs att en mängd faktorer har beaktats. Legitimerad psykolog, legitimerad psykoterapeut och Mellanrummets grundare *Britta Blomberg* beskriver i sin artikel vilka kriterier hos både barnet, dess föräldrar och behandlaren som behöver uppfyllas för att barnpsykiaterapi skall vara möjlig och lämplig att inleda samt presenterar en modell för strukturerad bedömning av dessa kriterier. Hon beskriver även de yttre förutsättningar som krävs för att en psykoterapeutisk behandling skall kunna genomföras. *Britta Blomberg* var under många år

verksam vid Ericastiftelsen i Stockholm, både som behandlare och som lärare och handledare. Hon arbetade också privat, bland annat genom att undervisa i diagnostik och behandling. Artikeln påminner oss på ett systematiskt och grundligt sätt om betydelsen av en fördjupad bedömning, innehållande både medvetna och omedvetna uttryck, av barnets och föräldrarnas förutsättningar att tillgodogöra sig psykoterapi. Vi tror att många, även studenter inom det barn- och ungdomspsykiaterapeutiska området, kan ha nytta av denna grundliga genomgång med många användbara exempel på fördjupande frågor att ställa sig i bedömningsfasen.

I den följande artikeln *Terapi i snigelfart* låter oss legitimerad psykolog, legitimerad psykoterapeut och psykoanalytiker *Anita Dahlgren* följa samspelet mellan barn och psykoterapeut i en analytisk timme med en sexårig pojke med genomgripande kontakt- och beteendeproblematik. Referatet från timmen åtföljs av en diskussion mellan Anita och hennes kollegor *Gerd Ganse* och *Britta Blomberg*, alla tre verksamma som psykoterapeuter vid Ericastiftelsen i Stockholm när artikeln publicerades. Även om möjligheten till psykoanalytisk behandling i dag är begränsad så vill vi genom att återpublicera denna artikel lyfta fram och belysa grundläggande psykoanalytiska begrepp.

May Nilsson, socionom och legitimerad psykoterapeut verksam vid Ericastiftelsen som behandlare, lärare och handledare, ger i sin artikel en inblick i psykoterapeutiskt arbete där samma terapeut möter såväl föräldern/föräldrarna som barnet, en metod som ofta används inom barn- och ungdomspsykiatriskt arbete. Artikeln är en förkortad version av *To be the Sole Therapist – Children and Parents in Simultaneous Psychotherapy* som publicerats i *Journal of Infant, Child and Adolescent Psychotherapy*, 5(2), 2006. I artikeln beskrivs fördelar och nackdelar med behandlingsmetoden samt när den kan bedömas vara användbar. Fördjupande och intressanta begrepp så som ”parallellitet” i barn- och föräldrakontakterna diskuteras och exemplifieras utifrån kliniskt material.

Majlis Winberg Salomonsson, barnpsykiaterapeut och psykoanalytiker, ställer sig frågan *Hur ska man som terapeut göra när man ger en tolkning men inte upplever sig att ha någon patient att prata med?* I analysen av en tonårig får vi följa hur ett inre rum skapas, en *container* där tolkningen på sikt kan få relevans för patienten. En klinisk illustration beskriver en

flicka som var van att uttrycka sig i handling men inte i ord. Vi får följa hennes (och analytikerns!) strävsamma arbete som utspelar sig både i den yttre världen, i samspelet dem emellan och i den inre världen. Artikeln har efter publiceringen i Mellanrummet även publicerats i andra sammanhang.

Nästa artikel kommer från Mellanrummet nr 2, 2000, och i det numret ville vi belysa psykoterapeutiskt arbete med unga människor i olika sammanhang och utifrån olika teoretiska och kliniska utgångspunkter. *Lena Necander-Redell*, legitimerad psykolog, legitimerad psykoterapeut och psykoanalytiker beskriver i sin artikel det omfattande förändringsarbete adolescensen med nödvändighet innebär i termer av aggressivitet, sexualitet och katastrofbemängd förändring. *Lena Necander-Redell* arbetar i Stockholm som privatpraktiserande psykoterapeut med psykoterapi, handledning och utbildning. Hon har speciellt intresserat sig för arbete med tonåringar

Maria Stynsberg, legitimerad psykolog, legitimerad psykoterapeut, var verksam vid Växjö BUP när artikeln skrevs. Hon beskriver sina erfarenheter från att arbeta med gruppterapi för barn och ungdomar som är flyktingar. Under 1990-talet kom många asylsökande barnfamiljer med svåra krigsupplevelser till Sverige på flykt undan kriget på Balkan. Utifrån den uppkomna situationen utarbetades i Kronobergs läns landsting en modell för korttidsterapi i grupp med dessa utsatta barn och ungdomar som ofta visade allvarliga symptom på posttraumatisk stress. I artikeln beskrivs projektet "UNG-95" där man arbetade med gruppterapi inriktad på bildskapande.

Pia Eresund, legitimerad psykolog och legitimerad psykoterapeut, ger oss en inblick i en modifierad terapimetod på psykodynamisk grund (SEPP, Stödjande expressiv psykoterapi) som kan hjälpa barn och ungdomar som uppvisar ett antisocialt beteende. *Pias* doktorsavhandling i pedagogik från 2002 ligger till grund för artikeln. Metoden som beskrivs är inledningsvis omfattande rent tidsmässigt och innehåller både individualpsykologiska och andra mer samverkande delar. En diskussion förs kring risken med att inte erbjuda dessa barn ett tidigt och omfattande stöd. Få studier har gjorts på psykoterapi med denna patientgrupp och *Pia* beskriver i sin artikel hur det aktuella forskningsläget såg ut 2002. Genom fallbeskrivningar och kliniskt material bjuds vi med in i det konkreta terapiarbe-

tet och delges en fördjupad och nyanserad beskrivning av den känslomässiga problematiken och vad som blev hjälpsamt för barnen.

Allan Schore, PhD och psykoterapeut, verksam vid den kliniska fakulteten vid The Department of Psychiatry and Behavioral Science vid David Geffen School of medicine vid UCLA gav i september 2008 två dagars föreläsning i Stockholm om betydelsen av affektreglering i det psykoterapeutiska arbetet. *Eva Norling* och *Britta Blomberg*, båda legitimerade psykologer och legitimerade psykoterapeuter ger i artikeln några associationer till psykoterapeutens arbetssätt utifrån Schores föreläsning. Man kan sammanfatta den kunskap som förmedlades med orden: psykoterapi är inte en *talking cure* utan en *communication cure*. Att kommunikation kan ske på ett verbalt, medvetet plan är självklart men att också så mycket sker på en mer omedveten nivå är inte helt självklart; via barns lek, tonåringars agerande, via omedvetna kroppsliga kommunikationsmönster mellan föräldrar och det späda barnet. Schore menar att det är dessa omedvetna aspekter som utgör en del av inflödet till det som han sammanfattar i begreppet *the self*, det vill säga vår egen självuppfattning, som förvisso inte ligger på ett helt medvetet plan.

Med denna presentation önskar vi våra läsare en god start på 2017 med förhoppning om att det barn- och ungdomspsykoterapeutiska fältet ska fortsätta att utvecklas och levandegöras.